

It is worth noting that lawmaking is a manifestation of state power. Laws are nothing but the way in which a particular political line is put into practice. The rules of law, as well as their judicial application and interpretation, determine the formal basis of political activity, while at the same time establishing an important tool for accountability and accountability of public authorities and restrictions on their activities.

It is established that the criminal policy on the basis of the general policy in the field of combating crime develops a strategy and tactics, formulates the main tasks and directions of the criminal-law influence on crime and criminals. State influence on specific objects and phenomena on the part of subjects and institutes of policy in the field of combating crime within the framework of criminal law policy can be differentiated depending on the activity in question. These subspecies do not have the parameters of an independent crime subsystem, but function in it as relatively independent varieties.

Keywords: crime policy, criminal policy, political-legal system.

Книш В.В.

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ТА СПЕЦИФІКА МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

УДК 342.53

<https://doi.org/10.15330/apiclu.50.48-62>

Постановка проблеми. Проблема реалізації конституційно-правової відповідальності України має два основні аспекти: 1) правовий аспект, тобто нормативна база, яка регламентує даний вид відповідальності; 2) організаційний аспект – система заходів, спрямована на реалізацію заходів конституційно-правової відповідальності.

В Україні існує проблема як нормативного забезпечення, так і реалізації організаційних засад у цій сфері. Саме тому проблема юридичного закріплення та реалізації механізму юридичної відповідальності в Україні є актуальною та практично значимою.

Стан дослідження. Питання юридичної відповідальності на загальнотеоретичному рівні досліджували С. Алексєєв, А. Бобильов, О. Вітченко, В. Гойман, В. Горшеньов, Ю. Гревцов, Л. Завадська, О. Зайчук, В. Казимирчук, В. Кудрявцев, Ю. Кривицький, С. Лисенков, О. Малько, О. Мельник, Н. Оніщенко, А. Поляков,

П. Рабінович, Ю. Решетов, В. Сирих, О. Скакун, Т. Тарахонич, Ю. Шемшученко, Л. Явич.

На рівні конституційного права питанням конституційно-правової відповідальності присвячені наукові дослідження, які здійснили К. Басін, В. Кафарський, І. Кресіна, О. Майданик, В. Погорілко, В. Полевий, В. Федоренко, А. Червяцова, В. Шаповал та інші науковці.

Разом з тим, у контексті останніх тенденцій українського державотворення та право творення потребує окремого наукового дослідження механізм конституційно-правової відповідальності як практичний аспект її реалізації.

Постановка завдання. Отже, з урахуванням усього вищенаведеного, метою даної статті є дослідження юридичної природи конституційно-правової відповідальності, яка включає сутнісно-структурний та функціональний аспекти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто зазначити, що юридичне закріплення конституційно-правової відповідальності не буде результативним, якщо не визначити механізм реалізації даного виду відповідальності.

Однак перш, ніж почати дослідження механізму конституційно-правової відповідальності, слід звернути увагу на більш загальні поняття – такі, як механізм, галузеві механізми, правовий механізм та організаційний механізм.

Слід зауважити, що під механізмом розуміється: 1) сукупність штучних рухомо-сполучених елементів, що здійснюють заданий рух [1, с. 380], пристрій (сукупність рухомих ланок або деталей), що передає чи перетворює (відтворює) рух [2]; 2) внутрішній устрій, система функціонування чого-небудь, апарат будь-якого виду діяльності [3, с. 245; 4].

Отже, загальне поняття «механізм» можна звести до двох основних значень: 1) як технічний механізм, який стосується роботи техніки, різного роду технологічних процесів; 2) як соціальний механізм, який стосується соціального регулювання та управління соціальними процесами чи процедурами.

Нас цікавить родове поняття «соціальний механізм», який, у свою чергу, диференціюється науковцями на наступні видові по-

няття: 1) механізм політичного управління [5; 6; 7; 8; 9]; 2) механізм економічного управління [10; 11; 12; 13; 14; 15; 16]; 3) механізм державного управління [17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25]; 4) механізм правового регулювання [26].

У рамках механізму правового регулювання, на наш погляд, можна виділити дві підгрупи механізмів: 1) правові механізми; 2) організаційні механізми.

О. Г. Рогова визначає правові механізми як комплекси взаємопов'язаних юридичних засобів, які об'єктивовані на нормативно-му рівні, необхідні та достатні для досягнення певної мети [27, с.423].

На думку О. Г. Рогової, у сучасній юридичній науці «механізм правовий» як загальнотеоретичну категорію не визначено. Один з класичних методологічних підходів дослідження даного механізму в юридичній науці склався в межах так званої інструментальної концепції. Головним постулатом цієї концепції слугує ідея, що однією з сутнісних властивостей позитивного права та його окремих елементів є їх здатність бути інструментом досягнення певної мети [27, с. 423].

Як встановила О. Г. Рогова, об'єктивною підставою для формування категорії «правовий механізм» є факт існування в структурі позитивного права як простих, так і складних елементів. До простих структурних елементів позитивного права належать дозволи, заборони, суб'єктивні права та обов'язки, заходи відповідальності тощо. Відповідно, як складні елементи, розглядаються сукупності правових інструментів, призначених законодавцем для гарантованої реалізації суб'єктами права своїх законних інтересів [27, с. 423].

Поєднання простих та складних елементів у певній послідовності для досягнення конкретної правової мети утворює правовий механізм. Такий механізм поєднує певне коло правових засобів, серед яких: права, обов'язки, заборони, принципи, презумпції, терміни, процедури, заходи відповідальності, заходи заохочення тощо [27, с. 423].

На переконання О. Г. Рогової, сутнісною властивістю та системоутворюючим чинником правового механізму є його зв'язок з

конкретною ціллю або сукупністю цілей. За цією ознакою даний механізм можна визначити як юридичну технологію, призначену для реалізації правомірних інтересів суб'єктів права [27, с. 423].

Іншою необхідною властивістю правового механізму є його системний характер, що передбачає не довільне поєднання різних юридичних феноменів, а упорядковану, взаємопов'язану сталу сукупність правових інструментів, які в цілісності утворюють довершену інструментальну структуру. Аналіз позитивного права за допомогою інструментального підходу дає змогу виокремити численні правові механізми, спрямовані на досягнення тієї чи іншої мети (методи народовладдя, стримувань та противаг, позовного провадження, оскарження судових рішень тощо) [27, с. 423].

На думку О. Г. Рогової, саме завдяки використанню такого юридичного інструментарію суб'єкти реалізують більшість суб'єктивних прав та законних інтересів. Відсутність у законодавстві необхідних засобів перетворення «належного» в «існуюче» характеризує правовий механізм недостатньою якістю правового регулювання [27, с. 423].

О. Г. Рогова також вважає, що найбільш дослідженими серед правових механізмів є механізм правового регулювання. Як і будь-який інший управлінський процес, правове регулювання прагне досягнення своєї мети – якісного упорядкування суспільних відносин. Механізм правового регулювання відіграє роль своєрідного юридичного «мосту», що поєднує інтереси суб'єктів з практикою їх реалізації, доводить процес державного управління до логічного результату [27, с. 423].

Що ж стосується організаційних механізмів, то В. В. Калюжний з цього приводу зазначає, що кожна складна система (комплекс) володіє внутрішньою або зовнішньою підсистемою управління, що виконує різні функції управління [28, с. 422].

На переконання В. В. Калюжного, окрема функція управління може бути реалізована за допомогою організаційного механізму, дія якого може бути спрямована на кон'югацію (з'єднання комплексів), інгресію (входження елемента одного комплексу в інший) і дезінгресію (розпад комплексу) [28, с. 422].

Як зауважує В. В. Калюжний, організаційний механізм – це послідовність етапів проектування структур, детального аналізу і визначення системи цілей, продуманого виділення організаційних підрозділів і форм їх координації для забезпечення функціонування деякого комплексу (організаційної системи). Кінцевим результатом функціонування організаційного механізму є побудова організаційної системи, коли виявляється:

1) внутрішня впорядкованість, узгодженість взаємодії більш-менш диференційованих і автономних частин цілого, обумовлена його будовою;

2) сукупність процесів або дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого.

Стосовно організаційних систем, на думку В. В. Калюжного, застосовують два уточнюючих поняття: а) механізм функціонування – сукупність правил, законів і процедур, що регламентують взаємодію учасників організаційної системи; б) механізм управління – сукупність процедур ухвалення управлінських рішень [28, с. 422].

При цьому В. В. Калюжний визначає організаційний механізм у державному управлінні як підсистему управління, призначену для перетворення певного організуючого впливу органу державної влади (суб'єкта) у бажану (цільову) поведінку, результативність та ефективність діяльності об'єкта управління [28, с. 422 – 423].

Похідним поняттям від правового та організаційного механізму є, відповідно, механізм реалізації конституційно-правової відповідальності. Слід зазначити, що проблеми самого механізму конституційно-правової відповідальності досліджувались у наступних аспектах: 1) взаємозв'язок механізмів соціальної та конституційно-правової відповідальності (А. Ф. Плахотний) [29]; 2) основи механізму конституційно-правової відповідальності (Н.М. Колосова, В. Ф. Мелашенко) [30; 31]; 3) специфіка механізму конституційно-правової відповідальності окремих державних органів (Н. М. Колосова, М. А. Краснов, Л. Т. Кривенко, О. В. Майданик, О. О. Майданик,) [32; 33; 34; 35; 36; 37]; 4) особливості механізму конституційно-правової відповідально-

сті політичних партій (В. І. Полевий) [39; 40; 41]; 5) механізм застосування конституційно-правової відповідальності та протидії конституційним деліктам (В. О. Лучин, В. Ф. Погорілко, В.Л.Федоренко) [42].

В науці конституційного права питання механізму реалізації конституційної відповідальності найбільш повно досліджувалось на дисертаційному рівні В. І. Кафарським та В. І. Полевим (у контексті конституційно-правової відповідальності політичних партій). Під механізмом реалізації конституційної відповідальності В. І. Кафарський та В. І. Полевий розуміють сукупність взаємопов'язаних елементів, які дозволяють трансформувати «нормативність» субінституту конституційної відповідальності у впорядкованість суспільних відносин, що задовольняють інтереси суб'єктів конституційного права, встановлюють та забезпечують конституційний правопорядок [43, с. 387; 44, с. 142; 45, с. 66].

Аналізуючи дане визначення, варто зауважити наступні особливості: 1) позитивним є те, що В. І. Кафарський та В. І. Полевий акцентують у даному визначенні увагу на зв'язку нормативних елементів конституційно-правової відповідальності з функціональними її елементами. Але, крім нормативного та функціонального елементів, існують ще інституційні та ідеологічні елементи; 2) з іншого боку, не зрозуміло, в якому значенні вважається нормативність – у вузькому розумінні (як визначеність лише конституційно-правовими нормами) чи у широкому розумінні (визначеність не лише конституційно-правовими нормами, а й іншими нормами, які також визначають певні права та обов'язки суб'єктів державно-політичних відносин та встановлюють певну позитивну відповідальність за їх здійснення). Дане питання має значення для визначеності того факту, який комплекс норм може бути нормативною основою для реалізації механізму конституційної відповідальності; 3) крім того, у визначенні мова йде про задоволення інтересів суб'єктів конституційних відносин, в той час як поняття «інтерес» є лише суб'єктивною категорією, яка виражається через призму прав цих суб'єктів, а поза увагою залишено обов'язки і заборони. В той же час, конституційні права, обов'язки і заборони, встановлені правовими нормами, є одно-

часно поняттями об'єктивними (визначеними об'єктивним правом) і суб'єктивними (їх реалізація залежить від волі суб'єктів). В свою ж чергу, конституційно-правова відповідальність має на меті якраз забезпечення єдності суб'єктивного та об'єктивного у конституційних відносинах – відповідності поведінки суб'єктів конституційних відносин конституційно-правовим нормам; 4) разом з тим, не слід зводити мету механізму реалізації конституційно-правової відповідальності лише до забезпечення конституційного правопорядку недоцільно, оскільки, крім правопорядку, існують ще пов'язані з ним такі конституційно-правові явища як «законність» та «дисципліна» [45, с. 66 – 67].

Вважаємо, що механізм реалізації конституційно-правової відповідальності – це сукупність пов'язаних між собою нормативних, інституційних, функціональних та ідеологічних елементів (автономних підсистем), за допомогою яких забезпечується свідоме використання своїх прав, виконання обов'язків, дотримання заборон, а в разі вчинення конституційно-правового делікту – застосування конституційно-правових санкцій з метою забезпечення конституційної законності, дисципліни та правопорядку [45, с. 67].

Ознаками механізму реалізації конституційно-правової відповідальності, на наш погляд, виступають: 1) він являє собою сукупність взаємопов'язаних нормативних, інституційних, функціональних та ідеологічних елементів (автономних підсистем); 2) спрямований на забезпечення свідомого використання суб'єктами конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин) своїх прав, виконання обов'язків, дотримання заборон, чим забезпечує реалізацію, у першу чергу, їх позитивної (перспективної) конституційної відповідальності; 3) у разі вчинення вищевказаними суб'єктами конституційно-правових деліктів він спрямований на втілення їх негативної (ретроспективної) конституційної відповідальності у формі конституційно-правових санкцій; 4) кінцевою метою механізму реалізації конституційно-правової відповідальності суб'єктів конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин) є забезпечення у їх діяльності та

у конституційних відносинах, суб'єктами яких вони виступають, конституційної законності, дисципліни та правопорядку [45, с. 67 – 68].

До складу механізму конституційної відповідальності, на думку В. І. Кафарського та В. І. Полевого, мають входити наступні елементи: 1) сукупність правових норм, що визначають конституційно-правовий статус суб'єктів (серед цих норм особливе місце займають норми, які встановлюють функціональні обов'язки суб'єктів, невиконання яких є підставою для застосування санкцій); 2) правові норми, які визначають форми протиправної їх діяльності; 3) державні органи, які здійснюють контроль за діяльністю цих суб'єктів з метою своєчасного реагування на протиправні дії останніх; 4) нормативно визначена процесуальна форма розгляду справ про відповідальність суб'єктів конституційних правовідносин (в т. ч. і суб'єктів державно-владних та державно-політичних відносин); 5) органи правосуддя, у компетенцію яких входить здійснення конституційного правосуддя в його широкому розумінні (тобто не лише контроль за відповідністю законів та інших правових актів Конституції України) [43, с.388 – 389; 44, с. 143; 45, с. 68; 46, с. 3].

В цілому погоджуючись з такою конструкцією, вважаємо за доцільне викласти ці елементи у більш системній формі. Зокрема, пропонується об'єднати правові норми, які визначають конституційно-правовий статус суб'єктів конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин), правові норми, які визначають форми їх протиправної діяльності, а також включити сюди інші норми, які викладені у статусних законах про цих суб'єктів. Таку сукупність норм пропонується визначити як нормативну (регулятивну) підсистему механізму реалізації конституційно-правової відповідальності суб'єктів конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин).

Пропонується також визначити, як єдиний елемент, державні органи, які здійснюють контроль за діяльністю суб'єктів конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин), органи правосуддя, у компетенцію яких

входить здійснення конституційного правосуддя і які разом забезпечують державний контроль, а також громадянське суспільство та його інститути, які забезпечують громадянський контроль і тим самим сприяють реалізації як позитивної (перспективної), так і негативної (ретроспективної) конституційної відповідальності таких суб'єктів. Сукупність суб'єктів, які забезпечують державний та громадський контроль у сфері конституційної відповідальності, пропонується визначити, як інституційну підсистему механізму реалізації конституційно-правової відповідальності [45, с. 68 – 69].

Нормативно визначену процесуальну форму розгляду справ про відповідальність суб'єктів конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин) пропонується розглядати більш широко – як сукупність процедур та порядків, пов'язаних з реалізацією їх конституційної відповідальності (як позитивної (перспективної), так і негативної (ретроспективної) відповідальності). Їх пропонується розглядати як функціональну підсистему механізму реалізації конституційно-правової відповідальності.

Разом з тим, на наш погляд, варто виділити також ідеологічну підсистему механізму реалізації конституційної відповідальності, який включає в себе свідоме ставлення суб'єктів конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин) до реалізації своїх прав, виконання обов'язків, дотримання заборон, а також до здійснення своїх завдань і функцій перед іншими суб'єктами конституційних відносин (позитивна (перспективна) конституційна відповідальність, яка передбачає у першу чергу інтелектуальний аспект), а також готовність нести відповідальність за вчинення конституційно-правових деліктів (негативна (ретроспективна) конституційна відповідальність, яка виражається у першу чергу через вольовий (поведінковий) аспект) [45, с. 69].

Висновки. Таким чином, механізм реалізації конституційно-правової відповідальності – це сукупність пов'язаних між собою нормативних, інституційних, функціональних та ідеологічних елементів (автономних підсистем), за допомогою яких

забезпечується свідоме використання своїх прав, виконання обов'язків, дотримання заборон, а в разі вчинення конституційно-правового делікту – застосування конституційно-правових санкцій з метою забезпечення конституційної законності, дисципліни та правопорядку.

Слід також зауважити, що ознаками механізму реалізації конституційно-правової відповідальності, на наш погляд, виступають: 1) він являє собою сукупність взаємопов'язаних нормативних, інституційних, функціональних та ідеологічних елементів (автономних підсистем); 2) спрямований на забезпечення свідомого використання суб'єктами конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин) своїх прав, виконання обов'язків, дотримання заборон, чим забезпечує реалізацію, у першу чергу, їх позитивної (перспективної) конституційної відповідальності; 3) у разі вчинення вищевказаними суб'єктами конституційно-правових деліктів він спрямований на втілення їх негативної (ретроспективної) конституційної відповідальності у формі конституційно-правових санкцій; 4) кінцевою метою механізму реалізації конституційно-правової відповідальності суб'єктів конституційних правовідносин (в т. ч. і державно-владних та державно-політичних відносин) є забезпечення у їх діяльності та у конституційних відносинах, суб'єктами яких вони виступають, конституційної законності, дисципліни та правопорядку.

1. *Энциклопедический словарь* / Гл. редактор Б. А. Введенский. М.: Государственное научное издательство «Большая советская энциклопедия». Т.2. 1954. 720 с.
2. *Механізм* // Вільна енциклопедія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Механізм>.
3. *Толковый словарь русского языка: в 4 т.: собр. соч. / под ред. Д. Н. Ушакова; распространитель Дискавери. М.: Адепт, 2004. Электрон. опт. диск (CD): зв., цв.; 12 см.*
4. Радченко О. Родові ознаки категорії «механізм» в соціальних науках: URL: <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-3/doc/1/03.pdf>.
5. Фарукишин М. *Политическая система общества* // *Политнаука: политология в России и в мире*. URL: <http://www.politnauka.org/library/teoria/farukshin.php>.

6. Горлач М. Політологія: наука про політику : підручник [для студ. вищ.навч. закл.]. К.: Центр учб. літератури, 2009. 840 с.
7. Теория политики : Учебное пособие / под ред. Б. А. Исаева. СПб.: Питер, 2008. 464 с.
8. Політологічний енциклопедичний словник. / Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.
9. Політологія : Довідник / М. І. Обушний, А. А. Коваленко, О. І. Ткач; За ред. М. І. Обушного. К.: Довіра, 2004. 599 с.
10. Добролюбов А. Государственная власть как техническая система: О трех великих социальных изобретениях человечества. Изд. 2-е, стереотипное. М.: Едиториал УРСС, 2003. 240 с.
11. Морозов Є. Л. Механізми державного управління науково-технічними програмами та проектами соціально-економічного розвитку регіону : дис. ... к-та наук з держ. упр. : 25.00.02. Донецьк, 2005. 188 с.
12. Кузьман А. Экономические механизмы / Пер. с фр. Е. П. Островской; Общ. ред. Н. И. Хрустальной. М.: Прогресс: Универс, 1993. 188 с.
13. Амосов О. Ю. Перетворення механізмів державного регулювання економічного розвитку // Державне управління та місцеве самоврядування: Збірник наукових праць: У 2 ч. / За заг. ред. Г. І. Мостового, Г. С. Одінцової. Х.: ХарРІДУ УАДУ, 2001. Вип. 2. С. 10 – 16.
14. Максимова Т. Регіональний розвиток (аналіз і прогнозування): Монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. 304 с.
15. Стиглиць, Д. Економіка державного сектора / Науч. ред. пер. [с англ.] Г. М. Куманин. М.: Изд-во Моск. ун-та : Изд. дом "ИНФРА-М", 1997. 718 с.
16. Фінансовий механізм // Вільна енциклопедія. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/фінансовий_механізм.
17. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління // Демократичне врядування: Науковий вісник: Електронне наукове фахове видання. 2008. Вип. 1. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.
18. Державне управління: Словник-довідник / Українська Академія держ. управління при Президентові України; Інститут проблем держ. управління та місцевого самоврядування / В.М. Князев (заг. ред.), В. Д. Бакуменко (уклад.), В. Д. Бакуменко (заг.ред.). К.: Видавництво УАДУ, 2002. 228 с.
19. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекцій. 3-е изд., доп. М : Изд-во ОМЕГА-Л, 2005. 584 с.

20. Шамхалов Ф. *Теория государственного управления*. М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2002. 638 с.
21. Нижник Н. *Системний підхід в організації державного управління: Навчальний посібник / За заг. ред. Н. Р. Нижник*. К.: УАДУ, 1998. 160 с.
22. Цветков В. *Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект)*. Х.: Видавництво Право, 1996. 164 с.
23. Рудніцька Р. *Механізми державного управління: сутність і зміст / За наук. ред. д.е.н., проф. М. Д. Лесечка, к.е.н., доц. А. О. Чемериса*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.
24. Кузнецов А. *Механізм державного управління: етимологія поняття*. Харків. регіон. ін-т держ. упр. НАДУ Харків, 2005. 17 с.
25. *Державне управління і менеджмент: Навчальний посібник у таблицях і схемах / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г. С. Одінцової*. Х.: ХарРІДУ УАДУ, 2002. 492 с.
26. Тихомиров Ю. А. *Курс административного права и процесса* М.: Юринформцентр: Тихомиров, 1998. 798 с.
27. Рогова О. Г. *Механізми правові // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Троциньського, Ю. П. Сурміна*. К.: НАДУ, 2010. 820 с.
28. Калюжний В. В. *Механізми організаційні // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Троциньського, Ю. П. Сурміна*. К.: НАДУ, 2010. 820 с.
29. Плахотный А. Ф. *Проблемы социальной ответственности*. Х.: Вища школа, 1981. 191 с.
30. Колосова Н. М. *Конституционная ответственность – самостоятельный вид юридической ответственности // Государство и право*. 1997. № 2. С. 86-90.
31. Мелашенко В. Ф. *Конституційно-правова відповідальність // Конституційне право України: Підручник / Під ред. В. Ф. Погорілка*. К.: Наукова думка, 1999. С. 19-22.
32. Колосова Н. М. *Конституционная ответственность в Российской Федерации: Ответственность органов государственной власти и иных субъектов права за нарушение конституционного законодательства Российской федерации*. М.: Городец, 2000. 192 с.
33. Краснов М. А. *Ответственность в системе народного представительства: Методологические подходы*. 2-е изд. М., 1995. 54 с.

34. Краснов М. А. *Ответственность в системе народного представительства: Автореф. дис... д-ра юр. наук: 12.00.02. М.: МГУ, 1993. 32 с.*
35. Краснов М. А. *Парламентская ответственность депутата // Конституционный строй России. М., 1995. Вып. 2: Вопросы парламентского права. С. 94 – 127.*
36. Кривенко Л. Т. *Конституційна відповідальність глави держави // Віче. 2001. № 10. С. 3 – 18.*
37. Майданик О. В., Майданик О. О. *Проблеми конституційно-правової відповідальності депутата парламенту України // Матеріали міжнародної наукової конференції «Європа, Японія, Україна: шляхи демократизації державно-правових систем». К., 2000. С. 124 – 128.*
38. Полевий В. І. *Конституційна відповідальність політичних партій в Україні: поняття та місце у системі забезпечення національної безпеки // Збірник наукових праць НА СБ України. 2002. № 5. С. 91-97.*
39. Полевий В. І. *Підстави застосування конституційної відповідальності політичних партій // Підприємництво, господарство і право. 2001. № 12. С. 91-94.*
40. Полевий В. І. *Стягнення, що можуть застосовуватися як заходи конституційної відповідальності партій: проблеми їх застосування // Підприємництво господарство і право. 2002. № 2. С. 80-83.*
41. Лучин В. О. *Конституционные деликты // Государство и право. 2000. № 1. С. 12-19.*
42. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. *Юридична відповідальність за порушення конституційного законодавства України // Часопис Київського університету права: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2001. № 1. С. 30-38.*
43. Кафарський В. І. *Конституційно-правове регулювання організації та діяльності політичних партій в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: спец. 12.00.02. – конституційне право; муніципальне право. К., 2010. 471 с.*
44. Полевий В. І. *Конституційна відповідальність політичних партій в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: спец. 12.00.02. – конституційне право. К., 2004. 200 с.*
45. Книш В. В. *Механізм реалізації конституційно-правової відповідальності суб'єктів конституційних (державно-владних та державно-політичних) правовідносин в Україні // Особливості формування законодавства України: філософсько-правові, історичні та приклад-*

ні аспекти: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 06 березня 2014 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2014. С. 66 – 70.

46. Розвадовський В.І. Особливості реалізації повноважень Конституційним судом України // *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. Випуск 41, Івано-Франківськ. 2016. С. 3-15.*

Книш В. В. Юридична природа та специфіка механізму реалізації конституційно-правової відповідальності в Україні

Стаття присвячена сутнісним та функціональним аспектам реалізації конституційно-правової відповідальності в Україні. На думку автора, механізм реалізації конституційно-правової відповідальності – це сукупність пов'язаних між собою нормативних, інституційних, функціональних та ідеологічних елементів (автономних підсистем), за допомогою яких забезпечується свідоме використання своїх прав, виконання обов'язків, дотримання заборон, а в разі вчинення конституційно-правового деликту – застосування конституційно-правових санкцій з метою забезпечення конституційної законності, дисципліни та правопорядку.

Ключові слова: відповідальність, соціальна відповідальність, юридична відповідальність, конституційна відповідальність, конституційно-правова відповідальність, механізм, соціальний механізм, механізм конституційно-правової відповідальності.

Кныш В. В. Юридическая природа и специфика механизма реализации конституционно-правовой ответственности в Украине

Статья посвящена сущностным и функциональным аспектам реализации конституционно-правовой ответственности в Украине. По мнению автора, механизм реализации конституционно-правовой ответственности - это совокупность связанных между собой нормативных, институциональных, функциональных и идеологических элементов (автономных подсистем), с помощью которых обеспечивается сознательное использование своих прав, исполнение обязанностей, соблюдение запретов, а в случае совершения конституционно-правового деликта - применение конституционно-правовых санкций с целью обеспечения конституционной законности, дисциплины и правопорядка.

Ключевые слова: ответственность, социальная ответственность, юридическая ответственность, конституционная ответственность, конституционно-правовая ответственность, механизм, социальный механизм, механизм конституционно-правовой ответственности.

Knysh V.V. Legal nature and specificity of the mechanism for the implementation of constitutional responsibility in Ukraine

The problem of the implementation of constitutional responsibility of Ukraine has two main aspects: 1) the legal aspect, that is, the regulatory framework governing

this type of responsibility; 2) organizational aspect – a system of measures aimed at implementing measures of constitutional legal responsibility.

In Ukraine, there is a problem of both regulatory support and the implementation of organizational foundations in this area. That is why the problem of legal consolidation and implementation of the legal liability mechanism in Ukraine is relevant and practically significant.

In connection with all of the above, the article is devoted to the essential and functional aspects of the implementation of constitutional responsibility in Ukraine.

According to the author, the mechanism for the implementation of constitutional legal responsibility is a set of interrelated normative, institutional, functional and ideological elements (autonomous subsystems), with the help of which the conscious use of their rights, fulfilment of obligations, compliance with prohibitions, and in the case of constitutional legal tort - the application of constitutional legal sanctions in order to ensure constitutional legality, discipline and the rule of law.

The author also substantiates that, in our opinion, the following are the signs of the mechanism for implementing constitutional legal responsibility: 1) it is a set of interrelated normative, institutional, functional and ideological elements (autonomous subsystems) 2) is aimed at ensuring the conscious use of constitutional legal relations by subjects (in vol. Ch. And state-power and state-political relations) of their rights, fulfilment of duties, compliance with prohibitions, which ensures the implementation nation, first of all, their positive (perspective) constitutional responsibility; 3) in the event that the above-mentioned entities commit constitutional law tortes, it is aimed at incarnating their negative (retrospective) constitutional responsibility in the form of constitutional legal sanctions; 4) the ultimate goal of the mechanism for implementing the constitutional legal responsibility of subjects of constitutional legal relations (including Ch. And state-power and state-political relations) is to ensure constitutional legality, discipline and law and order in their activities and in the constitutional relations of which they are subjects.

Keywords: responsibility, social responsibility, legal responsibility, constitutional responsibility, constitutional legal responsibility, mechanism, social mechanism, constitutional legal responsibility mechanism.

Медицький І.Б.

ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ АВТОМОБІЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: КРИМІНОГЕННИЙ АСПЕКТ

УДК 343.9

<https://doi.org/10.15330/apiclu.50.62-76>

Постановка проблеми. Сучасний рівень кримінологічної теорії у частині наслідків злочинності не відповідає суспільній значущості проблеми та пов'язаним з нею практичним потребам.